

הרב נחמן הירשוביץ

חטא ונענש – החוזר למעמדו?

א. הצגת הבעיה והמקורות לדין

לא אחת, אנו נתקלים בתלמידים השואלים, מה נאמר במקורותינו אודות חוטא שנפסק דינו ונענש? האם לאחר שירצה את עונשו יוכל לחזור למעמדו הקודם, לתפקידו לעיסוקיו, או שמא כתם העבירה מלווה אותו לכל אשר יפנה והוא אשר יקבע את גורלו בעתיד?
נעיין תחילה במקורות הבאים:

1. "כל מי שחטא ולקה - חוזר לכשרותו, שנאמר: 'ונקלה אחיך לעיניך, כיוון שלקה, הרי הוא אחיך'".

2. "כהן גדול שחטא לוקה כשאר העם - וחוזר לגדולתו".

3. "אבל ראש ישיבה¹ שחטא, מלקין אותו בפני גי' - ואינו חוזר לשרתו, גם אינו חוזר להיות כאחד הסנהדרין, שמעלין בקדש ולא מורידין".

(רמב"ם, ה' סנהדרין, פי"ז, ז-ט)

4. "רוצח ששב לעירו אחרי מות הכהן הגדול, הרי הוא כשאר כל אדם, ואם הרגו גואל הדם - נהרג עליו, שכבר נתכפר לו בגלותו, ואף על פי שנתכפר לו - אינו חוזר לשררה שהיה בה לעולם, אלא הרי הוא מורד מגדולתו כל ימיו הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו".

(רמב"ם, ה' רוצח פי"ז, יג-יד)

כסיכום לארבעה המקורות שלעיל, נציין בזאת:

* בשני המקורות הראשונים, נפסקה ההלכה שהחוטא חוזר לכשרותו, וכהן גדול חוזר לגדולתו, ואילו בשני המקורות האחרונים, נפסקה ההלכה שהחוטאים אינם חוזרים (הנשיא והרוצח בשוגג) לשרתם.

* המשותף לשלושת המקורות הוא, שבשלושתם חטא החוטא בחטא זהה או דומה

1. מי הוא "ראש הישיבה"? "הגדול בחכמה שבכולם, מושיבים אותו ראש עליהם, והוא ראש ישיבה, והוא שקורין אותו החכמים: נשיא בכל מקום, והוא העומד תחת משה רבנו" (רמב"ם, ה' סנהדרין פי"א, ג).

(עבר על לא תעשה) וקיבל מלקות, ואילו במקור האחרון מדובר על חטא אחר, חטא של הריגת אדם בשוגג.
* הנימוקים להלכה מובאים רק במקור הראשון והאחרון.
נעסוק תחילה במקור הראשון ולאחר מכן במקורות השלישי והרביעי.²

ב. הדין במקור הראשון

המקור הראשון עוסק באדם שחטא ועבר על מצוות לא תעשה. עבירה זו יכולה להיות בתחום שבין אדם לחברו, כמו הכה את חברו במכה כזו שאין בה נזק ששווה פרוטה, ויכולה להיות בתחום שבין אדם למקום, כמו אכילת טריפה, לבישת שעטנז, גילוח בתער וכיו"ב. במקרים הנ"ל הוא עבר על לאו שיש בו מעשה³ ודינו שילקה מלקות (אם ישנם עדים והתראה). ופוסק הרמב"ם: **"כל מי שחטא ולקה - חוזר לכשרותו"**. כשחטא, נלקחה מן החוטא "חזקת כשרות" שלו, הוא עבר ממעמד של "אחיך" למעמד של "רשעי" ונפסל לעדות⁴, שהרי "כל מי שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות, הרי זה רשעי ופסול לעדות" (רמב"ם, עדות פ"י, א) ועל ידי המלקות חוזר לכשרותו, להחשב ככשר, במעמד של "אחיך". ודבר זה נלמד - כפי שמשיך הרמב"ם - מן הפסוק שנאמר: **"ונקלה אחיך לעיניך" - כיוון שלקה הרי הוא אחיך**⁵.

ועדיין מתבקשות שתי שאלות:

- א. מה יש במלקות שהופכות את החוטא ל"אחיך"? היינו מצפים שייענש בעונש שיש בו מידה כנגד מידה, עונש חינוכי, עונש מתקן, כמו שעל הגולן להשיב את הגולה, אבל במה תיקן את מה שקילקל, על ידי כך שקיבל מלקות⁶, והרי "אין משפטי התורה נקמה בעולם"!!
 - ב. האם אין שורת ההגיון מבקשת, שכל החוטאים שעברו על לאו במזיד ובהתראה, לא יחזרו למעמד הקודם, הרי הם רמסו מצוה למרות שהתרו בס על מה שהם עומדים לעשות ועל העונש הצפוי להם?!
- ומכאן שעלינו לשוב ולעיין בפסוקים שעוסקים בעונש המלקות: "כי יהיה ריב בין

2. הדין במקור השני, מובא בהערה 19.

3. ולא בלאו שניתק לעשה - כמו בגולן שעליו נאמר: "והשיב את הגולה", ולא בלאו שניתן לתשלומים - כמו בגניבה.

4. ש"רשעי" פסול לעדות, נלמד מן הפסוק: "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (שמות כ"ג, א).

5. ראה משנה מכות פ"ג, מ"ו. ובספרי: "ירי חנניה בן גמליאל אומר: כל היום הכתוב קורא אותו: ירשעי שנאמר: יחיה אם בן הכות הרשעי אבל משלחה, הכתוב קורא אותו 'אחיך'" (פי תצא, פיסקא רפ"ו).

6. "אפילו לא עשה תשובה, חוזר לכשרותו" מניח סוף מצוה תקצי"ד, ועיי במקורות ובלח"מ שזכרו שם. וכן בערוך לנר למכות (דף יג, ע"ב, ד"ה של מעלה): "לרמב"ם... חייב לאוין, כיון שלקה הרי הוא כאחיך אפילו לא עשה תשובה", עיין שם.

שונה הדין אצל העוברים על לאו שיש בו כרת או מיתה בידי שמים, אי לכך לא הוכנסו לדין כאן. זאת גם הסיבה שלא נזכרו בנפרד הפסולים לעדות מחמת עבירה שיש בה חמדת ממון.

אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר. ארבעים יכנו לא יסיף פן יסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך". (דברים כ"ה, א-ג).

שלושת הפסוקים הללו, הם היחידים בתורה שעוסקים בשאלות: כיצד, כמה ואיך להלקות?

ולכשנדייק ונדקדק במ בעזרת משקפי חז"ל⁷ ניווכח שהכתוב בא להדריך ולהזהיר איך שלא להלקות, וכדי ש"לא יהיה הפקר לשוטרים להכות כמה שחפצים" (העמק דבר, דברים כ"ד, ב):

א. **שלא** להלקות ארבעים מלקות, אלא ארבעים חסר אחת, הינו ל"ט מלקות.
ב. **"שלא** להלקות את החוטא מכות כבודת המחלחלות" (=ממוטטות הגוף), "המכה צריך להיות יתר בדעת חסר בכוח".

ג. **שלא** להמשיך ולהלקות את מי שהתחיל ללקות ונתקלקל מכוח הכאה, בין ברעי בין במי רגלים.

ד. **שלא** להמשיך ולהלקות אם נפסקה הרצועה שבה מלקין אותו, החל מן המכה השנייה.

ה. **"שלא** להמשיך ולהלקות את מי שאמדוהו לקבל ארבעים וכיוון שהתחיל ללקות אמדוהו שאין יכול לקבל ארבעים".

המסקנה העולה מהאמור לעיל היא, שאין לראות בעונש המלקות עונש של נקמה, רצון להכאיב, שלם לחוטא ולמצות את מקסימום הסבל מאותם ארבעים מלקות, אלא שיש כאן מטרה חינוכית, לזעזע את החוטא בעזרת הבזיון והכאב ולהפנותו אל עבר הרהורים, חרטה ותשובה. ולתוצאה הזאת אפשר להגיע גם אם לא נמצה את מלוא מנין המלקות ועוצמתם. העלבון, הקלון והחרפה ישמשו כגורם מדרבן להכנעת הלב⁸.

וכן תימצת את הדברים הבי"ח (לטור חו"מ ל"ד, מב): "שיכנע לבבו על ידי המלקות" גם בעל ספר החינוך (מצוה תקצ"ד) רואה בעונש זה מטרה חינוכית כעונש שמעניש אב את בנו, במטרה שישוב ויזכה בטוב, וכן כתב: "לפי שישראל נקראים בניו של המקום, ורצה ברוך הוא לייסרם⁹ על העבירות כדי שישובו אליו, ויזכו באחרונה בעולם שכולו טוב וכענין שכתוב: "יסר בנך כי יש תקוה" (משלי י"ט, ח)".

הנה כי כן, פרשה שלכאורה כל כולה רצופה דין - "משדרת": "יש תקוה". אין

7. במסכת מכות דפים כא-כג, לדוגמא שאין להלקותו מעבר לל"ט מלקות למדו חז"ל כשצרפו את סוף פסוק ב עם תחילת פסי ג וקיבלו "במספר ארבעים". כלומר, "מנין שהוא סמוך לארבעים" הינו ל"ט ראה רש"י שם, ורמב"ם ה' סנהדרין פרקים טז-יז וספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה, ש.

8. ובי"תורה תמימה" (דברים כ"ה, אות לד) כתב: "נראה דעיקר ענין מלקות שחייבה תורה להתייב בה, הוא לא כדי להכאיב גופו אלא כדי לבזותו, ולכן לא כתיב ונלקה רק ונקלה שהוא לשון קלון וחרפה. וגם ראיה לזה שהרי קי"ל. שהמכה צריך להיות חסר כוח, וא"כ מבואר מפורש שהקפידה תורה שלא יסבול המוכה מכאובים, ולפי"ז מכיוון שנתקלקל בעת הכאתו ברעי או בחטלת מים שוב אין בזיון גדול מזה, ובזה נשלם בזיונו ונתקיים בו ונקלה אחיך.

תימא שרבי יהודה קרא על הכאת המלקות את הפסוק: "אשר הוכיתי בית מאהבי" (זכריה י"ג, ו). כל זאת עד המלקות ובזמן המלקות, ומה קורה לאחר המלקות? נחזור לדברי חז"ל (המובאים בהערה 5), הפעם לדברי רבי חנניה בן גמליאל המדייק בפסוקים הנ"ל:

"כל היום הכתוב קורא אותו 'רשע' [פעמיים קראו הכתוב 'רשע' (פס' א-ב) ופעמיים חזר והזכיר: הרשעתו ורשעתו (א-ב)] ועל כן אל תחוס מלהלקותו כדין 'רשע', אך כל זאת רק לפני או בזמן ההלקאה. אבל - 'משלקה, הכתוב קורא אותו 'אחיד'. מכאן ואילך עלינו לשכוח את אשר נעשה ולאפשר לו לחזור ולהשתלב בחברה, להחזיר את כבודו של אדם שנתנוול ולקה לעיניך, שמעשיו 'הוא אחיד', אין שינוי בינך ובינו.

וכך כתב ר' משה קורדבירו ב"תומר דבורה" (פ"א, סימן ט'): "אפילו שיהיה רשע מדוכא ביסורים אל ישנאהו, שאחר שנלקה הרי הוא כאחיד. ויקרב המרודים והנענשים וירחם עליהם, ואדרבא יצילם מיד אויב, ואל יאמר: עונו גרם לו, אלא ירחמהו במידה זו כדפרישת".

מעתה יש בידינו תשובות לשתי השאלות המתבקשות דלעיל: אכן יש קשר בין עונש המלקות לבין העבירה, והקשר הוא בכך, שהעונש אמור להביאו לכניעה, לחרטת הלב, ולחזרה לדרך הישרה, כל זה מוטל על החוטא. מאידך, "המשפט לאלוקים" קובע, שגם לאדם שרמס מצוה - "יש תקוה", ועל החברה מוטל לקרבו.

כסיכום, למשמעות העולה מהמקור הראשון, ניתן לציין: מצד אחד, עלינו לשכוח את העבר. ומאידך, עלינו לזכור שהוא נדון אך ורק למלקות ולקלון, אבל אין לדון אותו לקלון מתמשך ולסבל נוסף מעבר למה שהתורה גזרה עליו. אם לא תאפשר לו לחזור לחיים רגילים, אתה ממשיך לתת לו קלון¹⁰. זהו הכיוון הכללי, חוטא שנענש בעונש מלקות - חוזר למעמדו ולתפקידו הקודם. נעבור עתה מן הכלל ליוצאים מן הכלל.

ג. הדיון במקור השלישי

במקור השלישי נפסק כי נשיא הסנהדרין שעבר על אותה עבירה שנוכרה במקור הראשון (לאו שיש בו מעשה) ולקה - "אינו חוזר לשררתו", ונשאלת השאלה: מדוע לא

9. שיסורים, בויון ובושה משמשים כזרזים להכנעת הלב ולחזרה בתשובה, ראה לדוגמה ב"שערי תשובה", שער א'.

10. ועובר על איסור אונאת דברים מחד, ומאידך מונע מעבריינים בעתיד לרצות לחזור בתשובה. כך השיב רבנו גרשום מאור הגולה כשנשאל: "אם ראוי לישא כפיו ולקרנות ראשון בתורה כהן שנשתמד וחזר בתשובה". והשיב: "אם תאמר לא יעלה לדוכן ולא יקרא בתורה תחילה - אין לך אונאה גדולה מזו כאילו אומר לו: 'זכור מעשיך הראשונים' (ב"מ פ"ד, מ"ז) ועוד, 'שמרפה ידיהם של בעלי תשובה'" (תשובות חכמי צרפת ולותיר, סימן ר"ש).

יחזור הנשיא לשררתו? כנראה, לא משום שהוא לא חזר למעמד של "אחיך", ולא משום שאנו חוששים שמא לא נכנע לבו, אלא אף אם ברור לנו שנכנע לבו וחזר בתשובה גמורה ושלמה, ואף אם אין לנו ספק שלא יחזור לכסלו עוד, ועל אף שהוא כבר "אחיך" וכשר לעדות - לא יוכל לחזור לשררתו - מדוע? הרדב"ז¹¹ מביא שתי תשובות¹²:

לתשובתו הראשונה הוא נעזר בתשובת הרמב"ם¹³ האומרת, שאין להוריד אדם מתפקידו "אלא אם עבר עבירה בפרהסיא" - ולפי הדברים הללו כתב הרדב"ז: "שכל חטאת הנשיא חשבינן להו כאילו עבר בפרהסיא ואיכא חלול הי טובא". לאמור, ההד הציבורי והתקשורתי והפרסום שינתן לכל עבירה שעבר הנשיא (גם אם עבר בצנעא) יהיה פרסום רחב ביותר. כך דרכו של עולם לחזור ולדוש בסיפור עסיסי של כשלון הנשיא. אי לכך יש לראות את העבירה שעבר הנשיא, כאילו עבר אותה בפרהסיא ומעשה העבירה גורר אחריו חילול הי רב וכל הפוגע בציפור הנפש, בקבי"ה עצמו אין לו תקנה ועליו לפנות את מקומו¹⁴.

התשובה השנייה: "נשיא הסנהדרין עומד במקום משה רבינו¹⁵, להישיר את העם, וכתוב 'התקוששו וקושיו'¹⁶, קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים" (בבא בתרא דף ס, ע"ב ושי"ט).

כלומר, נשיא הסנהדרין מחזיק במשרה נכבדה שאין נכבדה ממנה. הוא העומד במקום משה רבנו לכוון את העם לתורה ולישר דרכו ואורחות חייו. לתפקיד זה ראוי אדם שלא חטא, שלא נכשל ושלא מעד, כמשה רבינו שיכל לומר על עצמו: "לא חטור אחד מהם נשאתי" וגוי (במדבר ט"ז, טז). כך ישמש דוגמא ומופת לאחרים. כאשר (הוא) חטא - הוא הוכיח בשער בת רבים שאינו ראוי למשרה שהוא נושא בה, ועל כן לא יחזור לשררתו.

"התקוששו וקושיו" - אין זו הנהגת דרך ארץ בלבד מצד היושר והמוסר, אלא כך הוא הדבר במציאות. אי אפשר לו לאדם לקשט אחרים, כל עוד הוא עצמו אינו מקושט. ואולי, יתר על כן, נשאר בו בנשיא משהו פגום שאינו מאפשר לו, מכאן ולהבא, להטיף מוסר לאחרים. על הנשיא, קודם כל, לקשט עצמו, להיות ישר דרך,

11. ר' דוד בן זמרא נולד בספרד (1480) נפטר בצפת (1574). רבו של הרב בצלאל אשכנזי בעל "שיטה מקובצת". הרדב"ז השיב כשלושת אלפים תשובות (התשובה הנוכרת בשו"ת רדב"ז, חלק ו' סימן ב' אלפים, עח) ומשמש כנושא כלים על הרמב"ם בכל מקום שלא נמצאו דברי המגיד משנה.

12. שתי תשובות אחרות נזכרו, האחת מבעל "כסף משנה" שאין מחזירין אותו, על מנת שלא יזלזלו בו חברו (רמב"ם הי' סנהדרין פי"ז, ט) השנייה מבעל "פני משה" שאם נחזירנה, הוא עלול להתנגקם באלו שדנו אותו (ירושלמי, סנהדרין, ב' הי"א) שתי התשובות תלויות בגרסאות השונות שבירושלמי שם ובירושלמי הוריות ג הי"א.

13. שו"ת הרמב"ם, מהדורה בלאו, סימן קיא.

14. "חלול הי קשה מכל עבירות שבתורה" - ירושלמי נדרים פי"ג, ט; רמב"ם שבועות פי"ב, ב. ראה אנציקלופדיה תלמודית כרך ט"ו עמ' שנג, שנט על חומרת העבירה ועל הקושי שבכפרתה.

15. לשון הרמב"ם בה' סנהדרין פי"א, ג. לעיל הערה 1.

16. צפניה ב, א. וברש"ם (בב"ב שם): "הסר קש שלך תחילה, מלשון 'לקושש קש' (שמות ה').

צח ונקי ללא כל רבב ורק אז הוא יכול לקשט אחרים. והיה אם נכשל - לא יוכל למלא בעתיד את שררתו ומשום כך "אינו חוזר לשררתו"^{17 18}.

כסיכום למשמעות העולה מהמקור השלישי, ניתן לציין: אדם המחזיק במשרה ציבורית-שיפוטית כנשיא וחטא ולקה - "לא חוזר לשררתו". זה מקרה חריג, זה מקרה קיצוני. הנשיא מייצג את היוצא מן הכלל בשל התחשבות בתפקידו המיוחד, במשרתו הרמה, בגלל אופי המשרה¹⁹.

ד. הדין במקור הרביעי

המקרה במקור זה שונה מקודמיו בכך, שכאן לא מדובר בעבירה על לאו שעונשו מלקות, אלא באדם שגרם לקטיעת חיי אדם ועליו לשהות בערי המקלט עד מות הכהן הגדול. לאחר מות הכהן הגדול "הרי הוא כשאר כל אדם... שכבר נתכפר לו גלות", "ואף על פי שנתכפר לו אינו חוזר לשררה"²⁰ שהיה בה לעולם.

הרמב"ם מדגיש שלמרות שנתכפר לו²¹, והוא חוזר לנחלתו ולביתו ומעתה הוא כשאר כל אדם, בכל זאת, ואף על פי כן לא חוזר לשררה שהיה בה והנימוק הוא: "הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו", כי אדם שגרם לשפיכות דמים, גם אם היה הדבר בשוגג, הרי התקלה הגדולה הזו, לא מאפשרת לו להמשיך ולהחזיק בשררתו והוא מורד משררתו כל ימיו, ועליו לפנות את מקומו. הדברים יקבלו הארה נוספת מדברי הרמב"ם בהלכות רוצח (פ"ד, ט): "...וכל מי שיש בידו עוון זה (=שפיכות דמים) הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עוון זה ולא יצילו אותו מן הדין...".

17. הסיבה שאינו חוזר להיות כאחד הסנהדרין היא, כי אז תורגש ירידתו ויפגע כבודו ויתבזה, והרי אין אנו מבקשים לפגוע בו, ולכן עדיף שלא ישמש כלל. וזה שסיים הרמב"ם שם "שמעלין בקודש ולא מורדין".

18. בשו"ת חתם סופר (חו"מ סימן קס"ב) לא הבחין בין חבר סנהדרין לבין הנשיא, שהרי גם חבר הסנהדרין תפקידו ליישר העם לתורה והתנהגותו שלא ככשורה גוררת חילול ה'.

19. שונה ממנו הכהן הגדול שאם עבר על לאו ולקה "חוזר לגדולתו" (הלכה שנייה ברמב"ם) למרות שגם הוא נושא במשרה רמה ביותר. ניתן להסביר את ההבדל בין נשיא לכהן גדול בעזרת הרמב"ם בפירוש המשנה (הוריות ט, ב) שמבחין בין "כהן גדול... שנשאר בקדושתו כי שמן המשחה שניתן עליו אין פעולתו בטלה" לבין נשיא "אין גדולתו אלא בקיום פקודותיו וכאשר בטל ענין זה הרי הוא כהדיוט". כלומר, בעוד שכהן גדול שואב את קדושתו מן "נזר משחת אלוקיו עליו אני ה'" (ויקרא כ"א, יב) וקדושה זו לא נפגמת, לא בטלה והוא נשאר בקדושתו וחוזר לגדולתו הרי בנשיא אין קדושה אלא רק תפקיד, רק שררה "וכאשר בטל ענין זה הרי הוא כהדיוט" דברי רמב"ם אלו מיוסדים על הנאמר בירושלמי הוריות בריש פ"ג, א.

20. כגון שהיה נשיא או ראש בית אב (רש"י, מכות יג, ע"א) או אב בית דין או שררה אחרת (מאירי, שם). ראה אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ד, עמוד ש"ע על חזקת שררה ואיבודתה.

21. לדעת הרמב"ם הגלות גם מכפרת עם מות הכהן הגדול - ראה דבריו המאלפים במורה נבוכים, ח"ג, מ.

העולה ממקור זה הוא שההורג נפש בשגגה - אינו חוזר לשררתו, כי גם זה מקרה חריג, מקרה קיצוני. הוא מייצג את היוצאים מן הכלל בשל התחשבות בסוג העבירה, בחומרת המעשה בגלל אופי העבירה²².

סיכום ומסקנות

בדרך כלל אין לך אדם שאין לו תקוה. לפיכך גם לחוטא שלקה, ישנה אפשרות להמשיך את חייו הקודמים. בניגוד לו, נשיא הסנהדרין וכן רוצח בשגגה, הם אינם חוזרים לשררתם - אם בגלל אופי המשרה או בגלל אופי העבירה - הם יוצאים מן הכלל. הם באים ללמד על הכלל כולו, שבהעדר נימוק כבד משקל, יש לאפשר לחוטא, שלקה, להשתלב מחדש בחברה ולחזור למסלול חייו, למעמדו, למשלח ידו ולתפקידו. "החזרה לכשרות" אינה עניין של חסד אלא של זכות, "כי המשפט לאלוקים" (דברים א', יז) והוא מאותת "כי יש תקוה"²³. "הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוה בעולם" (רמב"ם, הלכות שבת, פ"ב הי"ג).

22. ראה כיצד השתמשו בהלכה זו במרוצת הדורות למשל, בשאלה לריב"ש, אודות דיין שעודד את בנו לפגוע בחיי אדם בתוך בית כנסת, והשיב ריב"ש:

"...הדיין ההוא אשר העיז פניו בבית הכנסת בפני טובי העיר, ודבר בודון ואמר שהוא ציוה הדבר ושהוא מצווה אותו, גדול עונו מנשוא וראוי להוכיחו ולהענישו הרבה, באשר היה דיין הקהל ובמקום המשפט שם הרשע וצווה להמית נפש מאחיו מישראל, וכבר המיתוהו שניהם על פי צוואתו. וכל שכן שהיה לו להוכיח את בנו על רדפו בחרם אחיו והוא רואה אותו בכלי זין בפני טובי הקהל ולא כיהה בו, אבל החזיק ידו ואמר שהוא מצווה הדבר... ומן הנראה בעיני שמלבד מה שתיסרהו לדין הזה על רעתו... ראוי מלבד זה להורידו מגדולתו... ושלעולם לא יתמנה בשום שררה על הציבור כדקיי"ל ברוצח בשוגג, השב במות הכהן הגדול, שאינו חוזר לשררה שהיה בה, כמו שדרשו חז"ל (מכות יג): "למשפחתו הוא שב ואינו שב למה שהוחזקו אבותיו". (שו"ת ריב"ש, סימן רנ"א).

23. שאלה נפרדת היא, כאשר החוטא שלקה לא היה בעל תפקיד. האם יוכל להתמנות לאחר ריצו עונשו לתפקיד של נשיא או של כהן גדול? הדבר תלוי כמובן, בטעמים שניתנו לעיל, לפסילת נשיא לחזור לתפקידו מחד, ובטעם שניתן להחזרת כה"ג מאידך, ובטעמים נוספים (ראה שו"ת מהרשד"ם חלק או"ח סימן לג, ובדין בדבריו בשו"ת חקקי לב חלק י"ד סימן מ"ז).